

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 13ης Φεβρουαρίου 1969*

Στην υπόθεση 14/68,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Kammergericht (Kartellsenat) του Βερολίνου προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου μεταξύ

1. **Walt Wilhelm**, μέλους του διοικητικού συμβουλίου της Farbenfabriken Bayer AG, Hahnwald, Hasengarten 31,
2. **Hans Gölz**, μέλους του διοικητικού συμβουλίου της Cassella-Farbwerke Mainkur AG, Frankfurt/Main, Hammannstraße 6,
3. **Hans Ulrich Fintelmann**, διευθυντού πωλήσεων της Farbwerke Hoechst AG, Frankfurt/Main-Hoechst, Farbwerke Hoechst AG,
4. **Badische Anilin- & Soda-Fabrik AG**, Ludwigshafen,
5. **Farbenfabriken Bayer AG**, Leverkusen,
6. **Farbwerke Hoechst AG**, πρώην Meister Lucius & Brüning, Frankfurt/Main-Hoechst,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

7. Cassella Farbwerke Mainkur AG, Frankfurt/Main-Fechenheim,

και

Bundeskartellamt, Βερολίνο,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία της Συνθήκης ΕΟΚ, ιδίως των άρθρων 5, 7 και 85, καθώς και του κανονισμού του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, ιδίως του άρθρου 9,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους R. Lecourt, πρόεδρο, A. Trabucchi (εισηγητή) και J. Mertens de Wilmars, προέδρους τμήματος, A. M. Donner, W. Strauss, R. Monaco και P. Pescatore, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: K. Roemer
γραμματέας: A. Van Houtte

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

(το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

- 1 Με Διάταξη της 18ης Ιουλίου 1968 που περιήλθε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 25 Ιουλίου 1968, το Kammergericht (Kartellsenat) του Βερολίνου, δικαστήριο αρμόδιο για θέματα συμπράξεων για την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της ΕΟΚ, τέσσερα ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 3 στ, 5, 7 και 85 της Συνθήκης ΕΟΚ, καθώς και του άρθρου 9 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962.

I — Επί του πρώτου και τρίτου ερωτήματος

- 2 Με το πρώτο ερώτημα ο εθνικός δικαστής ερωτά εάν, ενόψει διαδικασίας που κινήθηκε από την Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 14 του κανονισμού 17, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, συμβιβάζεται με τη Συνθήκη να εφαρμόζουν οι εθνικές αρχές στο ίδιο πραγματικό περιστατικό τις απαγορεύσεις που προβλέπει το εθνικό δίκαιο των συμπράξεων. Το ζήτημα αυτό αναπτύσσεται ιδίως στο τρίτο ερώτημα, που αφορά τον κίνδυνο διαφορετικής νομικής εκτιμήσεως του ίδιου πραγματικού περιστατικού και τη δυνατότητα στρεβλώσεως του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά εις βάρος όσων υπάγονται στο εν λόγω εσωτερικό δίκαιο.

Ως προς αυτό γίνεται αναφορά στο άρθρο 9 του κανονισμού 17 στα άρθρα 85, 3 στ, και 5 της Συνθήκης ΕΟΚ, καθώς και στις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου.

- 3 Το άρθρο 9 του κανονισμού 17, στην τρίτη του παράγραφο, δεν αφορά την αρμοδιότητα των αρχών των κρατών μελών παρά στο μέτρο που θα είχαν την εξουσία να εφαρμόσουν άμεσα τα άρθρα 85, παράγραφος 1 και 86 της Συνθήκης, λόγω αδράνειας από την πλευρά της Επιτροπής.

Η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση κατά την οποία οι εν λόγω αρχές εφαρμόζουν όχι τα άρθρα αυτά, αλλά μόνον το εσωτερικό τους δίκαιο.

Το κοινοτικό δίκαιο και το εθνικό δίκαιο για τις συμπράξεις αντιμετωπίζουν τις τελευταίες από διαφορετική άποψη. Πράγματι, ενώ το άρθρο 85 τις αντιμετωπίζει με κριτήριο τα εμπόδια που μπορούν να δημιουργήσουν για το εμπόριο, μεταξύ κρατών μελών, οι εσωτερικές νομοθεσίες, εμπνεόμενες από δικές τους η καθεμιά σκέψεις, αντιμετωπίζουν τις συμπράξεις μόνο μέσα στο μοναδικό αυτό πλαίσιο.

Είναι αλήθεια ότι λόγω της ενδεχόμενης αλληλεξάρτησης των οικονομικών φαινομένων και των σχετικών νομικών καταστάσεων η διάκριση των κοινοτικών και των εθνικών πλευρών δεν θα μπορούσε να αποτελέσει σε όλες τις περιπτώσεις κριτήριο που να καθορίζει την οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων.

Η αλληλεξάρτηση αυτή, έχει, εντούτοις, ως αποτέλεσμα να μπορεί καταρχήν η ίδια σύμπραξη ν' αποτελεί αντικείμενο δύο παράλληλων διαδικασιών, μιας ενώπιον των κοινοτικών αρχών κατ' εφαρμογή του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ και της άλλης ενώπιον των εθνικών αρχών κατ' εφαρμογή του εσωτερικού δικαίου.

- 4 Εξ άλλου, η αντίληψη αυτή επιβεβαιώνεται από τη διάταξη του άρθρου 87, παράγραφος 2, ε, που εξουσιοδοτεί το Συμβούλιο να καθορίσει τη σχέση μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών και των κοινοτικών κανόνων για τον ανταγωνισμό, απ' όπου προκύπτει ότι καταρχήν οι εθνικές αρχές για ζητήματα συμπράξεων μπορούν εξίσου να επιληφθούν καταστάσεων ικανών ν' αποτελέσουν αντικείμενο αποφάσεως της Επιτροπής.

Για λόγους, όμως, τηρήσεως του γενικού σκοπού της Συνθήκης, αυτή η παράλληλη εφαρμογή του εθνικού συστήματος δεν μπορεί να γίνει δεκτή παρά στο μέτρο που δεν θίγει την ομοιόμορφη εφαρμογή, σε όλη την κοινή αγορά, των κοινοτικών κανόνων σε ζητήματα συμπράξεων και την πλήρη ενέργεια των πράξεων που εκδίδονται κατ' εφαρμογή αυτών των κανόνων.

- 5 Μια άλλη λύση θα ήταν ασυμβίβαστη με τους σκοπούς της Συνθήκης και το χαρακτήρα των κανόνων της στα θέματα ανταγωνισμού. Το άρθρο 85 της Συνθήκης ΕΟΚ απευθύνεται σ' όλες τις επιχειρήσεις της Κοινότητας, των οποίων τη συμπεριφορά ρυθμίζει είτε με απαγορεύσεις είτε χορηγώντας εξαιρέσεις — υπό προϋποθέσεις που ορίζει υπέρ επιχειρήσεων που συμβάλλουν στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων, ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου.

Ναι μεν η Συνθήκη αποσκοπεί, κατ' αρχάς, να εξαλείψει με τον τρόπο αυτό τα εμπόδια για την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων στην κοινή αγορά και να επιβεβαιώσει και διατηρήσει την ενότητα της αγοράς αυτής, επιτρέπει όμως επίσης στις κοινοτικές αρχές ν' αναπτύξουν κάποια θετική αν και έμμεση δραστηριότητα, για να προαγάγουν την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας, σύμφωνα με το άρθρο 2 της Συνθήκης.

Το άρθρο 87, παράγραφος 2 ε, αναθέτοντας σ' ένα όργανο της Κοινότητας την εξουσία καθορισμού της σχέσεως μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών και του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, επιβεβαιώνει τον προέχοντα χαρακτήρα του κοινοτικού δικαίου.

- 6 Η Συνθήκη ΕΟΚ ίδρυσε δική της έννομη τάξη, που εντάσσεται στο έννομο σύστημα των κρατών μελών και επιβάλλεται στα δικαστήριά τους.

Θα ήταν αντίθετο στη φύση ενός τέτοιου συστήματος να γίνει δεκτό ότι τα κράτη μέλη μπορούν να λάβουν ή να διατηρήσουν σε ισχύ μέτρα ικανά να θίξουν την πρακτική αποτελεσματικότητα της Συνθήκης.

Η αναγκαστική ισχύς της Συνθήκης και των πράξεων που εκδόθηκαν για την εφαρμογή της δεν μπορεί να ποικίλλει από κράτος σε κράτος από την ενέργεια εσωτερικών πράξεων, χωρίς να εμποδίζεται η λειτουργία του κοινοτικού συστήματος και να τίθεται σε κίνδυνο η πραγματοποίηση των σκοπών της Συνθήκης.

Επομένως οι συγκρούσεις μεταξύ κοινοτικών και εθνικών κανόνων σε ζητήματα συμπράξεων πρέπει να επιλύονται κατ' εφαρμογή της αρχής της υπεροχής των κοινοτικών κανόνων.

- 7 Από όλες τις προηγούμενες σκέψεις προκύπτει ότι, στην περίπτωση που εθνικές αποφάσεις σχετικές με μία σύμπραξη θ' αποδεικνύονταν ασυμβίβαστες με απόφαση που εξέδωσε η Επιτροπή μετά από διαδικασία που κίνησε η ίδια, οι εθνικές αρχές θα πρέπει να σεβαστούν τις συνέπειες της αποφάσεως αυτής.
- 8 Στην περίπτωση που, στο πλαίσιο μιας εθνικής διαδικασίας, φαίνεται πιθανό ότι η απόφαση με την οποία η Επιτροπή θα περατώσει μία εκκρεμή διαδικασία που αφορά την ίδια σύμπραξη μπορεί ν' αντιτίθεται στις συνέπειες της αποφάσεως των εθνικών αρχών, είναι έργο των τελευταίων να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα.
- 9 Συνεπώς, και εφόσον δεν ορίζεται άλλως σε κανονισμό που εκδόθηκε δυνάμει του άρθρου 87, παράγραφος 2 ε της Συνθήκης, οι εθνικές αρχές μπορούν να επέμβουν κατά μιας συμπράξεως κατ' εφαρμογή του εσωτερικού τους δικαίου, ακόμη και όταν η εξέταση της θέσεως της συμπράξεως αυτής, βάσει των κοινοτικών κανόνων, εκκρεμεί ενώπιον της Επιτροπής, με την επιφύλαξη όμως ότι αυτή η θέση σε εφαρμογή του εθνικού δικαίου δεν μπορεί να βλάψει την πλήρη και ομοιόμορφη εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου και τ' αποτελέσματα των πράξεων εκτελέσεώς του.

II — Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 10 Κατά τη διατύπωση του δευτέρου ερωτήματος, το Kammergericht ερωτά αν «ο κίνδυνος διπλής κυρώσεως επιβαλλόμενης από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και από την αρμόδια εθνική αρχή σε θέματα συμπράξεων ... εμποδίζει» την παραδοχή δύο παράλληλων διαδικασιών για το ίδιο πραγματικό περιστατικό, μιας κοινοτικής και μιας εθνικής.
- 11 Η δυνατότητα σώρευσης κυρώσεων δεν θα ήταν ικανή να αποκλείσει το επιτρεπτό δύο παράλληλων διαδικασιών, που εξυπηρετούν διαφορετικούς σκοπούς.

Με την επιφύλαξη των προϋποθέσεων και των περιορισμών που προσδιορίστηκαν εις απάντηση του πρώτου ερωτήματος, το επιτρεπτό αυτής της διπλής διαδικασίας προκύπτει πράγματι από το ιδιάζον σύστημα κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ της Κοινότητας και των κρατών μελών σε θέματα συμπράξεων.

Αν, όμως, η δυνατότητα διπλής διαδικασίας πρόκειται να οδηγήσει σε σώρευση κυρώσεων, μία γενική απαίτηση επιεικείας που βρήκε άλλωστε την έκφρασή της στο τέλος του εδαφίου 2 του άρθρου 90 της Συνθήκης ΕΚΑΧ, επιβάλλει να ληφθεί υπόψη κάθε προηγούμενη κατασταλτική απόφαση για τον καθορισμό μιας ενδεχόμενης κυρώσεως.

Εν πάση περιπτώσει, όσο δεν έχει εκδοθεί κανονισμός δυνάμει του άρθρου 87, παράγραφος 2 ε, δεν είναι δυνατόν να αντληθεί από τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου το μέσον αποφυγής μιας τέτοιας δυνατότητας, που αφήνει άθικτη την απάντηση που δόθηκε στο πρώτο ερώτημα.

III — Επί του τετάρτου ερωτήματος

- 12 Τέλος, ο εθνικός δικαστής ερωτά αν, ενόψει της διαδικασίας που κίνησε η Επιτροπή κατά μιας συμπράξεως, θα συμβιβαζόταν με το άρθρο 7 της Συνθήκης ΕΟΚ να λάβει η εθνική αρχή κατασταλτικά μέτρα έναντι αυτής της ίδιας σύμπραξης.

Το ερώτημα αυτό αφορά ιδίως την περίπτωση κατά την οποία οι αρχές ενός κράτους που είναι αρμόδιες για τις συμπράξεις απευθύνουν τα μέτρα τους αποκλειστικά στους υπηκόους του κράτους αυτού και μπορούν έτσι να θέσουν τους τελευταίους σε μειονεκτική θέση σε σχέση με τους υπηκόους άλλων κρατών μελών, που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση.

- 13 Το άρθρο 7 της Συνθήκης ΕΟΚ απαγορεύει σε κάθε κράτος μέλος να εφαρμόζει τη νομοθεσία του περί συμπράξεων διαφορετικά αναλόγως της ιθαγένειας των ενδιαφερομένων.

Εντούτοις, το άρθρο 7 δεν αφορά τις ενδεχόμενες διαφορές στη μεταχείριση και τις στρεβλώσεις που μπορούν να προκύψουν για τα πρόσωπα και τις επιχειρήσεις που υπάγονται στη δικαιοδοσία της Κοινότητας από τη διάσταση που υφίσταται μεταξύ των νομοθεσιών των διαφόρων κρατών μελών, εφόσον αυτές καταλαμβάνουν κάθε πρόσωπο που εμπίπτει στην εφαρμογή τους, σύμφωνα με αντικειμενικά κριτήρια και ανεξαρτήτως της ιθαγενείας τους.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

έχοντας υπόψη τα διαδικαστικά έγγραφα,

αφού άκουσε την έκθεση του εισηγητή δικαστή, τις προφορικές παρατηρήσεις των διαδίκων της κύριας δίκης και της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, καθώς και τις προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα,

έχοντας υπόψη τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και ιδίως τα άρθρα 3 στ, 5, 7, 85, 87 παράγραφος 2 ε και 177, τον κανονισμό 17 του Συμβουλίου της 6ης Φεβρουαρίου 1962, το Πρωτόκολλο περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 20, καθώς και τον κανονισμό διαδικασίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε, με Διάταξη της 18ης Ιουλίου 1968, το Kammergericht Βερολίνου (Kartellsenat), αποφαινεται:

- 1) Εφόσον δεν ορίζεται άλλως σε κανονισμό που εκδόθηκε δυνάμει του άρθρου 87, παράγραφος 2 ε της Συνθήκης, οι εθνικές αρχές μπορούν να επέμβουν κατά μιας συμπράξεως, κατ' εφαρμογή του εσωτερικού τους δικαίου, ακόμα και όταν η εξέταση της θέσεως της συμπράξεως αυτής βάσει των κοινοτικών κανόνων εκκρεμεί ενώπιον της Επιτροπής, με την επιφύλαξη όμως ότι αυτή η θέση σε εφαρμογή του εθνικού δικαίου δεν μπορεί να βλάψει την πλήρη και ομοιόμορφη εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου και τ' αποτελέσματα των πράξεων εκτελέσεώς του.
- 2) Το άρθρο 7 της Συνθήκης ΕΟΚ απαγορεύει στα κράτη μέλη να εφαρμόζουν τη νομοθεσία τους περί συμπράξεων διαφορετικά αναλόγως της ιθαγένειας των ενδιαφερομένων, δεν αφορά όμως τις διαφορές στη μεταχείριση που προκύπτουν από τη διάσταση που υφίσταται μεταξύ των νομοθεσιών των κρατών μελών, εφόσον αυτές καταλαμβάνουν κάθε πρόσωπο που εμπίπτει στην εφαρμογή τους, σύμφωνα με αντικειμενικά κριτήρια και ανεξαρτήτως ιθαγένειας.

Κρίθηκε στο Λουξεμβούργο στις 13 Φεβρουαρίου 1969.

Lecourt

Trabucchi

Mertens de Wilmars

Donner

Strauss

Monaco

Pescatore

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 13 Φεβρουαρίου 1969.

Ο γραμματέας
A. Van Houtte

Ο πρόεδρος
R. Lecourt